

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 1.

Fylke: Nord-Trøndelag

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Høylandet

Emne: Hed og plog.

Bygdelag: Høylandet

Oppskr. av: Peder Pedersen.

Gard: Brindbo

(adresse): Høylandet i Hemdal

G.nr. 87. Br.nr. 4.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *Fordet-misde eller vige røynsle.*

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Karl Brindbo, 85 år, Kåromann.

Sp. 1.

SVAR.

So langt tilbake ein veit er både ard og plog nytta her i bygda.

" " 2.

Arden er ikkje lenger i bruk her. Han er vorte avløypt av kvesthakka. Arden er ikkje nytta til å arde åkum med for såinga av kornet. Heller ikkje moldar ein ned kornet med arden. På kismanns plassar og dei mindre bruka der ein ikkje hadde kvest vart nedmoldinga gjort med grev.

Men på dei andre bruka vart kornet hærva ned. Til det bruk vart det nytta hærve med kvestindar.

" " 3.

Arden vart her nytta til å "atle" opp radus for potetdeljinga og i repåterren, og han vart og nytta til å klyppe potetene ned.

Det er ikkje kjend at folk på Høylandet, nytta ein særskilt klyppeplog.

" " 4.

Dei mindre sp. 4 nummerde lippe fig. 1-3, har ikkje vore brukte so langt attende ein kan minnast eller høyr om.

" " 5.

Dei største av lippen fig. 4 er ikkje ^{av} på den lippe arden som har vore i bruk her.

" " 6.

Dei namn ein helst nytta på dei yngre delar av arden var desse: alåsen, -somdraget var festet til veltjølene, sokin (sålen), aljarnet, kornvite

og Skjrestorvga. Skokkene var jammast kalla skjittene.

Sp. 7.

So vidt eg veit har det ikkje vore mykje ymse typen av ardsjor. Tellen ikkje er det kjint at dei forskjellige gardane hadde eit best. ardar der ~~sp. 7~~ breidda på skjoret var ulike.

" 8.

Arदानe hadde veltefjoles arbeidd av tre.

" 9.

Ordet arde har ikkje vore mykje om ymse slag traver.

" 10.

For djupt arden kende høyrast, kende ein rezeleaa på den omåten som er dynt på fig 3e.

" 11.

Den ardtypen som vart brukt her svarar attåt hat. Her har ein ser på fig 5. Ten vart som nemnt under sp. 3. brukt til å "at" opp rader for potetor og neper og til kipping; men ikkje til annan bruk.

Det vart kalla "at" under hjull l. Dei hadde kniv og veltefjoles som var laga av tre, og som ein ikkje kende stille eit eller einn.

" 12.

Denne ardan var vanleg heimelaga; ofte av ein eller annan som høyrde garden til.

Folk var i gammal tid mykje meir hage og til-
taksom, enn dei er no for tida. Difor var dei og
meire sjølvhjelpne enn folk er no; og er det
galdt å lage til høyr- og gardssteid strep av dei
ymse slag. Det fersk soleis mest på kvar gard
ei lite smie og noko snekkaverktøj so dei kende
lage til og setje i stand dei mest nødvendige ting
for som høyrde garden og gardsbruket til.

" 13.

For tida nyttar ein berre plojar som kjem
frå fabrikkane. Den fyrste fabrikkplojen som
til høyrar det i 1870. Ein ungdom, Pits Lille-
Tjeldem, som hadde gått på landbrukskole
på Rotvoll, Sør-Trøndelag, kjøpte straket

spede blad.

3
man kom heim frå stelen ein "Sunneplog"-
fabrikert i Høleborg. - Etterkvart kom desse plo-
gane meir og meir i bruk.

Før den tida var plogane jarnast laga av
bigda smedar, men ogsa oftirgardsmanner
sjelv.

Skra desse heimegjorde plogane var bestaa
med hars og ikkje høyt gjete.

Det var rett plogdippe 8 som var arbeid og
nytte her i bigda. Den var helst kalla Sørplog.
Lette fjela på han var arbeid av jarn og var
vredd. Det var mykje om å gjeva å ja til den
rette skapningen på denne fjela so farré. (Jerna)
var velt passeleg vinder.

"Sotin" (kjettel) var av tre. Til "sotin" var plog-
jarnet fest. Som namnet fortel var dette
smidd av jarn.

15. Det som er merket vinder sp 15 er ikkje
kjendt her

16. Plog farré var velt. til den sida velte fjela
selt.

17. Vokor kloss fest til åsen var det ikkje på dei
plogar som var brukt på Høytandet.

18. På Høytandet var det nytta blere høge plogar.

19. Det er ikkje godt å selte roke mann for her
pass djupt ein kunde pløggje med desse ploga-
ne som nokke hadde slepe sto eller kjøl des
draget var fest, og som ein på ved hjelp av
desse kunde regjeleru djupna. Det var linast
plogneren som hadde i seimast å pløggje
djupt eller grønnst ved å lyfte plogjarnet
opp eller ned.

20. So vidt og velt var allede plogane forsynt med
kniv

Felsp. 21.

Srei

" " 22.

Srei

" " 23.

Den sokaalla Falkerplozen har ikkje vore
nyttå her i bygda, - det er veit om. Motoren
variant av denne plogtypen er heller ikkje
kjend.

Idet eg viser til fig. 8 og dei bogstavane som
nøyret til denne fig. skal eg gjeva att. namna
som var nyttå her på dei ymse plogdelane.
a = plogjarnet, b = soteri, c = ploggjøta, d = triiven
e = plogåsene e i f = steket, d = dragringen.

På Høylandet blir namnet at (ard) alldei
nyttå om den plogtypen, som veltar jorda berre
til ei sida, og heller ikkje blir namnet atås
nyttå i staden for plogås.

Ordet ard - blir som før nemnt uttala for
at, allso med fjætt l. Ordet er eit norrønt
kynsord.

Plog blir uttala slivdet blir strick, og er
også hankynsord.

1408

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING